

Zajištění závazku

v. 8X2012

všeobecných odkazů na právní úpravu v NOZ – Z89/2012 Sb.
(PPT-PDF studijní pomůcka)

© (2007 –) 2012 Michal Černý Ph.D.
www.michalcerny.net

K čemu je dobré zajištění závazku?

- Snižuje míru rizika věřitele – v řádné a včasné splnění závazku dlužníkem
- Dlužník nebo třetí osoba poskytne zajištění některým ze zajišťovacích prostředků
- Poskytnutím zajištění se rozumí nejen poskytnutí věci či práv, ale rovněž převzetí povinnosti směřující k zajištění na základě smlouvy nebo jednostranného úkonu

Závazek zajišťovaný a zajišťující

- Závazek zajišťovaný – např. vrácení peněžních prostředků poskytnutých v rámci úvěru (tzv. jistina)
- Závazek zajišťující – poskytnutí zástavy

Dva základní principy – akcesorita a subsidiarita

- **Akcesorita*** – existence zajišťovacího závazku je závislá na existenci závazku zajišťovaného (např. není-li platně uzavřena smlouva kupní - není sjednána ani smluvní pokuta, jakmile je pohledávka z úvěrové smlouvy uhrazena, zaniká bez dalšího zástavní právo)
- **Subsidiarita** – uspokojení věřitele od třetí osoby (např. ručitele) je možné dosáhnout ze zajišťujícího prostředku (práva) jen tehdy, není-li možné dosáhnout uspokojení od dlužníka samotného
- Tyto principy se aplikují obecně, u některých zajišťovacích prostředků však může právní předpis stanovit odlišně (zejména u subsidiarity)

* SROV.: Šima, A.: K zániku hypotekárního zástavního práva při změně vlastnictví k zastavené věci, In Právní rozhledy, 1996, 5, str. 204 – In ASPI (6172 (LIT))

Zajišťovací prostředky

- Zástavní právo
- Zadržovací právo
- Smluvní pokuta
- Ručení
- Jistota
- Zajišťovací převod práva, zajištění postoupením pohledávky
- Bankovní záruka
- *Finanční zajištění (specificky upravené zástavní právo nebo jistota. Úprava ve zvláštním zákoně).*
- *Akreditiv (Platební prostředek, který má objektivně rovněž zajišťující funkci – snižuje míru rizika)*

Jaká je metoda právní úpravy?

- Některé instituty upraveny jen občanském právu (OZ) – zadržovací právo, zástavní právo, jistota, zajišťovací převod práva (v obchodním právu upraveny event. jen některá doplňující pravidla pro určitý institut – např. zástava obchodního podílu v SRO, zákonné zástavní právo ke skladovaným věcem - § 535)
- Některé instituty upraveny jen v právu obchodním - bankovní záruka
- Obecná úprava v právu občanském, doplňkově – avšak v obecné rovině – zvláštní úprava v právu obchodním – smluvní pokuta
- Konkurenční rozdílné úpravy jednoho institutu v obou právech (zákonících) - ručení

Kdy se zajištění řídí obchodním právem?

- třetí částí Obchodního zákoníku se řídí i zajištění závazků, pokud se závazkový vztah řídí podle pravidel uvedených v § 261 odst. 1-3 Obchodním zákoníkem. Obchodním zákoníkem se přitom řídí závazkové vztahy, které jsou:
- Uzavírány mezi podnikateli, přičemž již při vzniku vztahu je účastníkům zřejmé, že se týkají jejich podnikatelské činnosti,
- Uzavírány mezi podnikateli a státem (nebo takéž jednotkami územní samosprávy), pokud se týkají plnění veřejných potřeb,
- Vypočteny v § 261 odst.3 ObZ – taxativně vyjmenované smlouvy (např. ze smlouvy o úvěru) a jiné právní vztahy (např. vztahy mezi společníky obchodních společností, statutárními orgány, zakladateli, z burzovních vztahů, uplatně smlouvy o cenných papírech, vztahy z bankovních záruk, cestovních šeků apod.).

Funkce zajišťovacích prostředků

Zejména funkce:

- **Preventivní** – aby pokud možno nedošlo k porušení povinnosti,
- **Zajišťovací** – pro případ, že dojde k porušení povinnosti, věřitel má lepší postavení, než kdyby závazek zajištěn neměl
- **Uhrazovací** – pokud dojde k porušení, zvyšuje se pravděpodobnost, že „dostane plnění“, event. také náhradu
- **Ekonomická** – některé zajišťovací prostředky (bankovní záruka, směnečný aval) jsou pro určité subjekty (banky, kampaňičky) zdrojem příjmů, protože jsou poskytovány za úplatu

Členění zajišťovacích prostředků

Právní prostředky zajištění závazků lze členit podle několika kritérií:

- **podle toho, kdo zajišťovací prostředek poskytuje** – zda sám dlužník (např. zástavní právo, smluvní pokuta, uznání závazku), nebo třetí osoba (např. zástavní právo, ručení, bankovní záruka),
- **podle toho, zda jsou úplatné** (např. bankovní záruka) nebo bezúplatné (např. smluvní pokuta),
- **podle toho, zda se jedná o dlužníka solventního** (např. smluvní pokuta) **nebo nesolventního** (např. zástavní právo k nemovitě věci, bankovní záruka, ručení třetí osobou),
- **podle toho, zda plní uhrazovací funkci** (např. zástavní právo, smluvní pokuta, bankovní záruka, ručení) **nebo ji neplní** (jistota, uznání závazku),
- **podle toho, zda jsou sjednávány/poskytovány před porušením povinnosti** (např. zástavní právo, smluvní pokuta) **nebo až po porušení povinnosti** (např. uznání dluhu, zadržovací právo).

„Ekonomické prostředky zajištění“

- Nejedná se o právní instituty, ale komplexní chování věřitele, které má sloužit ke správnému vyhodnocení rizik
- Obvykle předcházejí uzavření smlouvy.
- Jejich použití je příznačné zejména pro **banky** jako věřitele ze smluv o úvěru, ovšem není vyloučeno, aby si alespoň část kritérií vzali jako inspiraci i jiní věřitelé.

Komplexní hodnocení dlužníka

Komplexní hodnocení dlužníka obsahuje následující kritéria a jejich jednotlivé položky:

- **kvalita managementu** - ukazatel sloužící k získání informací týkajících se kvality odborného vzdělání, schopnosti vedení lidí, potřebných zkušeností v podnikání v dané oblasti, schopnosti motivovat zaměstnance a v pružné reakci na změny v oboru.
- **druh vlastnictví** - hodnotí se druh vlastnictví v závislosti na rizikových faktorech (jednotlivé druhy obchodních společností, družstvo, státní podnik, nadace, sdružení aj.).
- **spolehlivost klienta** je kritérium, které charakterizuje především dosavadní zkušenosti, vzájemné vztahy, schopnost plnit podmínky předchozích smluv aj.
- **pozice na trhu** - je velmi důležitým parametrem. Hodnotit lze podíl na domácím trhu, podíl na zahraničních trzích, vysoké tržní uznávání (např. obchodní firma, ochranná známka), dobrý zvuk ze strany zákazníků.

... Komplexní hodnocení dlužníka

- **tendence finanční situace** - zjišťují především banky při jednání o uzavření smlouvy o úvěru, kdy se zkoumá bonita klienta jeden rok před poskytnutím úvěru, v roce žádosti o úvěr a dále se vyžaduje výhled žadatelovy finanční situace na následující jeden nebo dva roky. Obvyklou součástí smlouvy o úvěru je rovněž povinnost klienta předkládat bance roční účetní závěrku, příp. její část a výsledky hospodaření.
- **atraktivita odvětví** se hodnotí podle následujících kritérií:
 - vysoká míra průmyslového růstu,
 - stabilita poptávky,
 - nízká zákonná nebo politická omezení,
 - nízká energetická spotřeba.

Zadržovací právo

- upraveno i pro obchodněprávní vztahy pouze zákoně 40/1964Sb., Občanském zákoníku - §§175 – 189.
- Zadržovací právo je věcným právem k věci cizí.
- Toto právo má ten, kdo má u sebe oprávněně^[1] cizí věc, pokud má vůči majiteli této věci pohledávku. Pohledávka musí být splatná.
- Je-li pohledávka dosud nesplacená, může věřitel uplatnit zadržovací právo a věc zadržet pouze tehdy, pokud je proti dlužníku podán návrh na konkurs.
- Zadržovací právo nemůže uplatnit ten, komu byla svěřena do dispozice neslučitelně se zadržovacím právem (např. komisionář).

^[1] Pozn. autora: Cizí věc nesmí mít věřitel u sebe neoprávněně, nebo ji získat do dispozice lstí. Dřívější judikatura uváděla, že „zadržovací právo přísluší jen držiteli bezelstnému“ – srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 9718 R II 25/30 (Vážný, 30, XII, 355) – In ASPI (24022 (JUD)),

Jak vzniká?

- jednostranným právním úkonem oprávněné osoby.
- Z tohoto úkonu musí být patrná vůle věc zadržet. Dlužník musí být bez zbytečného odkladu vyrozuměn o uplatnění zadržovacího práva a také o právních důvodech.
- Písemná forma sdělení je zákonem vyžadována jen v případech, kdy byla písemně uzavřena smlouva, na základě které má zadržující věc u sebe.

Výhody aneb k čemu slouží?

- Věřitel, který uplatnit zadržovací právo, má přednost při exekuci před ostatními věřiteli, a to i před zástavním věřitelem.
- Věřitel je povinen po dobu trvání zadržovacího práva stejné postavení, jako má zástavní věřitel (tj. opatrování zadržené věci, náhrada nákladů spojených s uplatňováním zadržovacího práva).

Zánik zadržovacího práva

- zánikem zajištěné pohledávky,
- zánikem zadržené věci,
- vydáním zadržené věci vlastníku
- poskytnutím jiné jistoty vlastníkem zadržovacímu věřiteli - vázáno na souhlas zadržovacího věřitele

Zadržovací právo v NOZ (Z89/2012 Sb.)

- NOZ: §§ 1395-1399
- Zadržetí cizí movité věci. Pro zajištění splatného dluhu osoby, které by jinak měl věc vydat (vlastník, leasingový nájemce atd.).
- I pro zajištění nesplatného dluhu, pokud:
 - a) Dlužník nezajistil jinak, ačkoliv podle zákona zajistit měl,
 - b) Anticipované porušení smlouvy – dlužník prohlásí, že dluh nesplní,
 - c) Změna okolností u dlužníka - stane-li se jinak zřejmým, že dlužník dluh nesplní následkem okolnosti, která u něho nastala a která věřiteli nebyla ani nemohla být známa při vzniku dluhu.

NOZ: Oprávněný - KDO může zadržet?

- Každý, kdo má u sebe cizí věc, ledaže zakazuje zákon.
- Zákonné zákazy:
 1. **Nesmí ten, kdo má věc u sebe neprávem, zejména zmocnil-li se jí násilně nebo lstí.**
 2. **Nesmí ten, komu bylo uloženo, aby s ní naložil způsobem neslučitelným s výkonem zadržovacího práva** (- např. komisionář); to neplatí, měl-li věc u sebe v době zahájení insolvenčního řízení, ve kterém se řeší úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka.

NOZ: Uplatnění (1397/1)

- Oprávněný sdělením dlužníku – zadržení + důvod (zř.vě.výše pohledávky). Sdělení oblg.písemné, byla-li věc předána na základě písemně uzavřené smlouvy. Z opatnosti lze pís.formu doporučit i pro ostatní případy
- (1) Kdo zadržel cizí věc, vyrozumí dlužníka o jejím zadržení a jeho důvodu. Má-li věřitel věc u sebe na základě smlouvy uzavřené v písemné formě, vyžaduje i vyrozumění písemnou formu.

NOZ:Péče o zadrženou věc (1397/2), užívání

- Věřitel povinen pečovat o zadrženou věc jako řádný hospodář
- právo na náhradu nákladů proti dlužníku, jako řádný držitel
- Užívání zadržené věci: jen se souhlasem dlužníka a způsobem pro dlužníka neškodným. Není-li jiného ujednání, započte se (ex lege) prospěch z (užívání) věci na náhradu nákladů péče.

NOZ: Uspokojení ze zadržovacího práva

- Zpeněžení ve veřejné dražbě nebo z prodeje zadržené věci podle jiného zákona.
- Možné zpeněžení také jiným způsobem, který byl písemně dohodnut mezi oprávněným a povinným
- Oprávněný má právo na náhradu nákladů spojených s uplatněním zadržovacího práva
- Věřitel – oprávněný ze zadržovacího práva má při uspokojení přednost před jinými věřiteli, včetně zástavního věřitele

NOZ: Zánik zadržovacího práva (§1399)

- Zánikem zajištěného dluhu (včetně uspokojení z prodeje)
- Zánikem zadržené věci,
- Jednostranným vzdáním se práva věřitelem, vzdáním se práva ujednáním mezi věřitelem a vlastníkem zadržené věci,
- dostane-li se věc trvale z moci věřitele, nebo
- poskytnutím dostatečné jistoty věřiteli (dlužníkem či jinou osobou(?))

Zástavní právo

- Věcné právo k věci cizí
- Upraveno komplexně jen v OZ (§ 152-174)
- V ObZ jen dílčí úpravy některých institutů – např. zástavní právo k obchodnímu podílu v SRO (§ 117a ObZ), zákonné zástavní právo u smlouvy o skladování
- V případě nesplnění dluhu lze uspokojení dosáhnout zpeněžením zástavy

Co může být zástavou?

- Věc movitá i nemovitá,
- Podnik nebo jiná věc hromadná,
- Soubor věcí,
- Pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští,
- Byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zákona o vlastnictví bytů,
- Obchodní podíl,
- Cenný papír (např. akcie)
- Předmět průmyslového vlastnictví (např. ochranná známka)

Osoby

- Zástavní věřitel – věřitel z kauzálního vztahu, oprávněný ze zajištění zástavním právem
- Zástavní dlužník – dlužník a současně poskytovatel zástavního práva (= vlastník zástavy)
- Zástavce – vlastník zástavy, který poskytuje zástavní právo. Není ale dlužníkem zajišťovaného dluhu

Jak vzniká zástavní právo

- Písemná smlouva (§ 552 OZ)
- Rozhodnutí soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví
- Ze zákona – zákonné zástavní právo
- Na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu – za podmínek stanovených zákonem

Zástavní smlouva

- Obsah: určení stran, označení zástavy a pohledávky, kterou zástava zajišťuje.
- Forma – písemná, ledaže zákon stanoví jinak
- Notářský zápis - jsou-li zástavou nemovité věci, které se neevidují v katastru nemovitostí, věci hromadné, soubory věcí nebo movité věci, k nimž má zástavní právo vzniknout, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 157 odst. 2 a 3 OZ),

Jakou pohledávku může zástavní právo zajišťovat

- Pohledávka peněžité i nepeněžité.
- Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství pohledávky (úrok z prodlení)
- Nepeněžité pohledávka je zajištěna do výše její obvyklé ceny v době vzniku zástavního práva.
- Lze zajistit i pohledávku budoucí nebo podmíněnou
- Lze zajistit i více budoucích pohledávek, které mají v budoucnu vzniknout

Vespolné zástavní právo

- Zajištění jedné pohledávky zástavním právem na několika samostatných zástavách

Vznik zástavního práva

- **Vkladem do katastru** – zást.pr. k nemovité věci, bytu nebo nebytovému prostoru, nestanoví-li zákon jinak.
- **Zápisem do Rejstříku zástav** (vede Notářská komora České republiky) – zást.p. k nemovitosti nevidované v katastru, k věci hromadné, k souboru věcí a zástavní právo k movitým věcem, k nimž má podle zástavní smlouvy vzniknout zástavní právo, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 157 odst. 2 a 3),
- **Předáním zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (do úschovy nebo ke skladování)** – movité věci
- **Uzavřením smlouvy** – zást.pr. k pohledávce
- Vzniká-li zást.pr. rozhodnutím soudu nebo úřadu, pak **vykonatelností rozhodnutí**
- Vzniká-li zást.pr. ze zákona, pak **vznikem právní skutečnosti, se kterou zákon jeho vznik spojuje**

Uspokojení ze zástavy

- Není-li uspokojena zajištěná pohledávka včas
- Zástavní věřitel má právo na uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy (české právo zakazuje zástavu propadnou)
- Pokud je na zástavě více zástavních práv, uspokojují se postupně v pořadí podle jejich vzniku
- Zpeněžení na návrh zástavního věřitele **ve veřejné dražbě** nebo **soudním prodejem zástavy**.

Neplatná ujednání § 169 OZ

Ujednání zástavních smluv, dohod o vypořádání dědictví a samostatně uzavřená ujednání jsou neplatná, jestliže stanoví, že

- a) zástavní dlužník nebo zástavce nesmí zástavu vyplatit,
- b) zástavní dlužník nebo zástavce nesmí nemovitou věc nebo byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona zastavit jinému, dalšímu věřiteli,
- c) zástavní věřitel může uplatnit uspokojení z prodeje zástavy jinak, než je stanoveno zákonem,
- d) zástavní věřitel se nesmí po splatnosti pohledávky domáhat jejího uspokojení prodejem zástavy,
- e) při prodlení s plněním zajištěné pohledávky zástava propadne zástavnímu věřiteli, nebo že si ji zástavní věřitel může ponechat za určenou cenu, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Zánik zástavního práva § 170 OZ

Zástavní právo zaniká

- a) zánikem zajištěné pohledávky,
 - b) zánikem zástavy,
 - c) vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva jednostranným písemným úkonem,
 - d) uplynutím doby, na niž bylo zřízeno,
 - e) složí-li zástavní dlužník nebo zástavce zástavnímu věřiteli obvyklou cenu zástavy,
 - f) písemnou smlouvou uzavřenou mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem nebo zástavcem,
 - g) v případech stanovených zvláštními právními předpisy.
- Promlčením zajištěné pohledávky zástavní právo nezaniká.

NOZ: Zástavní právo v NOZ

- Právní úprava: §§ 1309-1394 NOZ
- §§ 1309-1311: Obecná ustanovení
- §§ 1312-1345: Zastavení
- §§ 1346-1352: Rozsah zástavního práva
- §§ 1353-1358: Práva a povinnosti se zástavního práva
- §§ 1359-1370: Výkon zástavního práva
- §§ 1371-1375: Výkon zást.pr. při více věřitelích
- §§ 1376-1379: Zánik zástavního práva
- §§ 1380-1384: Práva vlastníka při uvolnění zástavy
- §§ 1385-1389: Záměna zástavního práva
- §§ 1390-1394: Podzástavní právo

Smluvní pokuta

- Smluvní pokuta je upravena pro oblast obchodních závazkových vztahů ve zvláštních ustanoveních v Obchodním zákoníku (§§ 300 – 302), která doplňují obecnou úpravu tohoto zajišťovacího institutu v Občanském zákoníku (§§ 544 – 545).
- Ustanovení v ObZ mají přednost před odchýlnými normami v Občanském zákoníku.

Vznik zajištění smluvní pokutou

- vzniká pouze písemným ujednáním mezi účastníky, kterým sjednávají úhradu určitého plnění pro případ porušení určité dohodnuté povinnosti.
- přesně určena výše pokuty nebo alespoň stanoven způsob určení této výše (§ 544 OZ)
- určení povinnosti, která je zajišťována
- povinnost hradit smluvní pokutu pak vzniká tehdy, je-li porušena povinnost, kterou smluvní pokuta zajišťuje. Vznik škody se nevyžaduje.

S.pokuta odhadní a trestní

- Vyjadřuje vztah mezi smluvní pokutou a náhradou škody
- Odhadní - pokuta vylučuje nárok na náhradu škody, je tedy vlastně de facto paušalizovanou náhradou škody
- Trestní - přísluší vedle nároku na náhradu škody, pokud porušením povinnosti škoda skutečně vznikne.
- Není-li jiného ujednání mezi stranami, pak má smluvní pokuta odhadní povahu (§ 545 OZ).

Výše smluvní pokuty

- Vychází se z hodnoty nebo způsobu určeného smluvně
- Pro obchodní vztahy platí, že ani okolnosti vylučující odpovědnost nemají vliv na povinnost hradit smluvní pokutu (§ 300 ObZ). Smluvní pokuta tedy přísluší i tehdy, nemá-li poškozený právo na náhradu škody.
- Soud však může využít moderačního práva a nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížit – až do výše vzniklé škody (§ 301 ObZ)

Smluvní pokuta a dobré mravy

- Mimo využití moderačního práva soud může také odmítnout přiznat smluvní pokutu v soudním sporu z titulu prohlášení ujednání o smluvní pokutě za neplatné z důvodu rozporu s dobrými mravy.^[1]
-

^[1] K tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 33 Cdo 3072/2000, In ASPI (25654 (JUD)),

S.pokuta a odstoupení od smlouvy

- Pokuta náleží i při odstoupení od smlouvy
- Odstoupení od smlouvy v obchodních vztazích má účinky *ex nunc*

NOZ: Smluvní pokuta

- Jeden ze způsobů utvrzení dluhu
- Právní úprava 2048-2052 NOZ
- Ujednání stran – o určité výši pokuty nebo o způsobu jejího určení. Ustanovení o povinné formě není obsaženo.
- Sml.pokuta může být peněžitá i nepeněžitá
- Věřitel může pokutu požadovat bez ohledu na vznik škody
- Dle § 2049 stojí smluvní pokuta vedle utvrzeného závazku, jejím zaplacením není dotčena platnost ani povinnost zaplatit utvrzený závazek
- Dle § 2050 smluvní pokuta konzumuje škodu – je tedy její paušalizovanou náhradou
- Moderační právo - § 2051: Nepřiměřeně vysokou s.p. může soud snížit, až do výše škody vzniklé do té doby. Moderace na návrh dlužníka a s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti
- Vznikne-li škoda později, oprávněný oprávněn do výše smluvní pokuty
- 2052: Ustanovení o smluvní pokutě se použijí i na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti (penále). Zřejmě zejména moderační právo (jistotu přinese judikatura)

Ručení

- pro oblast obchodních závazkových vztahů upraveno samostatnou právní úpravou - §§ 303 – 312 ObZ
- vzniká buď na základě právního úkonu nebo přímo ex lege
-

Vznik ručení úkonem ručitele

- Právním úkonem vzniká ručení i jen jednostranným prohlášením, kterým se ručitel zavazuje za dlužníka k úhradě pohledávky věřitele.
- Toto prohlášení může být obsaženo i ve smlouvě. Judikatura rovněž připouští omezující výhrady v rámci ručitelského prohlášení.
- Omezení v úkonu ručitele je přípustné

Judikatura

- *„Ustanovení § 303 a násl. obch. zák. nezakazují omezit ručitelství závazek pouze na jednoho věřitele; není v rozporu s touto úpravou, ani ji neobchází (§ 39 obč. zák.), je-li ručitelství závazek omezen právě jen na dobu, po kterou je věřitelem původní věřitel.“* [1]
- [1] Citace rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Rc 61/2003 29 Odo 667/2001, In ASPI (25036 (JUD)),

Co lze zajistit smluvním ručením?

- platný závazek,
- závazek, který má vzniknout v budoucnu,
- závazek podmíněný splněním podmínky.

Vznik ručení ze zákona

- Jen tehdy, pokud to zákon (jiný právní předpis) stanoví
- Srov. např. ručení společníka za závazky SRO (§ 106/2 ObZ), ručení tichého společníka atd.
- Srov. např. ručení společníka za závazky EHVS (Nařízení Rady 2137/1985)
- Zákonné ručení není možné omezit jednostranným prohlášením nebo dohodou stran.

Akcesorita a subsidiarita ručení

- Věřitel se tak může domáhat plnění po ručiteli jen v případě, že závazek není splněn dlužníkem ani v dodatečně přiměřené lhůtě poté, kdy byl dlužník věřitelem ke splnění písemně vyzván.
- Výzvy není třeba, byl na majetek dlužníka prohlášen konkurs nebo v jiných případech, kdy je nepochybné, že dlužník svůj závazek nesplní.
- Věřitel má vůči ručiteli informační povinnost – na požádání ručitele je věřitel povinen sdělit ručiteli vyšší pohledávky.

Více ručitelů

- Za dlužníka se může zaručit i více ručitelů. Každý z nich je pak zavázán k ručení v celém rozsahu zajištěného závazku. Vůči ostatním ručitelům má každý z nich postavení spoludlužníka.
- Pokud se ručitel zaručil pouze za část závazku, snižuje se rozsah ručení jen v případě, že bylo poskytnuto částečné plnění v hodnotě vyšší, než je ručení.
- Je-li hodnota částečného plnění nižší než je ručení, nesnižuje se ručení poměrně, ale zůstává zachováno ve výši určené v ručitelském prohlášení.

Změna věřitele

- ručení nezaniká změnou věřitele, tedy zejména nezaniká postoupením pohledávky zajištěné ručením.
- Pro účinnost musí být postoupení oznámeno ručiteli postupitelem nebo prokázáno postupníkem.
- ručitel může v rámci ručitelského prohlášení vznést výhradu proti změně věřitele.
- výhrada má právní následky zániku ručitelského závazku.

Následky splnění závazku ručitelem

- Splní-li ručitel svou povinnost z ručitelského závazku, přechází na něj práva věřitele.
- Věřitel je povinen předat veškeré doklady a pomůcky, které má a jež jsou nezbytné k uplatnění práv vůči dlužníku.
- Při plnění za dlužníka bez jeho vědomí, může dlužník vůči ručiteli uplatnit všechny námitky, které měl vůči věřiteli. Takovou námitkou může být např. námitka promlčení.
- Pokud dlužník neupozorní ručitele bez zbytečného odkladu po oznámení na některé námitky, nemůže je pak vůči ručiteli uplatnit.

K akcesoritě ručení

- Ručitelský závazek je také závislý na trvání závazku, za jehož splnění se ručitel zaručil.
- Zanikne-li zaručený závazek, zanikne současně také ručení.
- K zániku ručitelského závazku však nedojde v případě, že k zániku zajištěného závazku dojde z důvodu nemožnosti plnění dlužníka (právní nemožnost plnění), avšak ručitel plnění poskytnout může.

O promlčení závazku zajištěného ručením a o promlčení práv vůči ručiteli

- Ručitelství závazek se ani neoslabí (např. promlčením) dříve, než se oslabí zajištěný závazek.
- Podle díkce § 310 ObZ se ručitelství závazek nepromlčí dříve, než se promlčí závazek zajištěný.
- Uznání závazku podle § 323 ObZ dlužníkem tak má právní následky i vůči ručiteli.

NOZ: Ručení

- Jedna úprava ručení – NOZ §§ 2018-2028
- Ručením na základě písemného prohlášení ručitele. Věřitel se může rozhodnout, zda-li jej přijme (nepřijme-li, nemůže po něm nic žádat)
- Akcesorita ručení, lze však zaručit i dluhy budoucí nebo podmíněné, soubor dluhů vznikajících v určité době, nebo soubor různých dluhů z téhož právního důvodu
- Platnost ručení nebrání, je-li závazek dlužníka neplatný pro nedostatek jeho způsobilosti zavazovat se k povinnostem, pokud o tom ručitel při převzetí ručitelství závazku věděl nebo vědět musel.
- Upraveno zajištění pouze části dluhu ručením – rozsah ručení se částečným plněním nesnižuje, zůstává-li dluh nesplněn ve výši zajištěného ručením

NOZ: Subsidiarita ručení

- Věřitel může požadovat po ručiteli, nesplní-li dlužník v přiměřené lhůtě dluh, ač byl věřitelem písemně vyzván.
- Výzva není třeba, pokud věřitel nemůže uskutečnit nebo je-li nepochybné, že dlužník dluh nesplní
- Pokud věřitel zavínil, že dlužník nemůže dlužník splnit, ručitel může plnění odepřít
- Ručitel může uplatnit námitky, které má dlužník
- Pokud byly uplatněny námitky sdělené dlužníkem neúspěšně, pak dlužník zaplatí ručiteli náklady mu vzniklé

NOZ: Uspokojení z ručení

- Uspokojí-li ručitel věřitele bez vědomí dlužníka, může dlužník uplatnit vůči ručiteli všechny námitky, které byl oprávněn uplatnit vůči věřiteli, kdyby na něm věřitel splnění vymáhal. Dlužník však nemůže vůči ručiteli uplatnit námitky, na které dlužník ručitele neupozornil bez zbytečného odkladu poté, co mu ručitel oznámil, že věřitel uplatnil právo z ručení.
- Právo věřitele vůči ručiteli se nepromlčí před promlčením práva vůči dlužníkovi.
- Uznání dluhu dlužníkem je účinné vůči ručiteli, vysloví-li s tím ručitel souhlas.

NOZ: Zánik ručení

- Obecně: Zánikem zajišťovaného dluhu
- Ručení však nezaniká, pokud dluh zanikl pro nemožnost plnění dlužníka, ale ručitel jej splnit může.
- Ručení nezaniká pro zánik dlužníka – právnické osoby

NOZ: Více ručitelů, ručení za nepeněžitý dluh

- Zaručí-li se za týž dluh více ručitelů, ručí každý z nich věřiteli za dluh celý. Ručitel má vůči ostatním ručitelům stejná práva jako spoludlužník.
- Zákonným ručením za nepeněžitý dluh je zajištěna peněžitá pohledávka, která věřiteli přísluší při porušení zajištěného dluhu.

Bankovní záruka

- Zvláštní institut i zajišťovací prostředek, upraven pouze v ObZ (§§ 313 – 322)
- U bankovní záruky je oslaben princip subsidiarity
- Samostatná prezentace – soubor:
[MC-Bankovni.zaruka.pdf](#) na www.michalcerny.net

NOZ: Finanční záruka

- Právní úprava §§ 2029-2039
- Institut obecný
- Finanční záruka vzniká prohlášením výstavce v písemné záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplní-li dlužník věřiteli určitý dluh, anebo splní-li se jiné podmínky určené v záruční listině.
- Je-li výstavcem banka, zahraniční banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo, jedná se o bankovní záruku.

Zajištěné pohledávky

- Peněžité. Nepeněžité – má se za to, že je do výše určené záruční listinou zajištěna peněžítá pohledávka, která věřiteli přísluší při porušení povinnosti plnit
- Potvrzená fin.záruka, náhrada potvrzujícího výstavce, který plnil, vůči původnímu výstavci
- Fin.záruka poskytnutá na základě žádosti jiného výstavce (§2032)
- Oznamující výstavce (oznámená záruka)
- Časově omezená záruka: Finanční záruku lze omezit na určitou dobu. Neuplatní-li věřitel vůči výstavci své právo v době určené záruční listinou, finanční záruka zanikne.

Splnění ze záruky

- Jsou-li podmínky uvedené v záruční listině splněny, splní výstavce povinnost z finanční záruky, pokud je k tomu věřitel vyzve v písemné formě. Podmiňuje-li záruční listina plnění výstavce předložením určitého dokumentu, musí být předložen při výzvě nebo bez zbytečného odkladu po ní, avšak vždy za trvání finanční záruky.
- Omezená subsidiarita – výstavce může uplatnit jen ty námitky, které si v záruční listině vyhradil
- Nevyplyvá-li ze záruční listiny něco jiného, nemůže výstavce uplatnit vůči věřiteli námitky, které by vůči němu byl oprávněn uplatnit dlužník. Předchozí výzva věřitele, aby dlužník splnil dluh, se vyžaduje, stanoví-li to záruční listina.
- Postupitelné právo: Právo na plnění ze záruky může věřitel postoupit. Připouští-li to záruční listina, může věřitel postoupit i právo uplatnit finanční záruku; tímto postoupením se převádí i právo na plnění ze záruky.
- Je-li výstavce povinen podle záruční listiny plnit ve prospěch oprávněného jinému výstavci, je povinen plnit na účet oprávněného u tohoto výstavce.

Regres

- Dlužník nahradí výstavci to, co plnil podle záruční listiny vystavené v souladu s uzavřenou smlouvou. Uzavřela-li s výstavcem smlouvu o poskytnutí finanční záruky třetí osoba, nahradí tato osoba výstavci, co plnila podle záruční listiny vystavené v souladu se smlouvou.
- Dlužník nemůže vůči výstavci uplatnit námitky, které by mohl uplatnit vůči věřiteli, neujednal-li s ním, že si výstavce vůči věřiteli uplatnění takových námitek vyhradí v záruční listině.

Jistota

- upravena pouze v ustanoveních §§ 555 – 558 OZ.
 - § 555 OZ stanoví, že „závazek dát jistotu lze splnit zejména zřízením zástavního práva nebo způsobilými ručiteli.“
 - Výše jistoty - ze zákona platí, že „nikdo není povinen přijmout věc nebo právo jako jistotu do částky vyšší, než kolik činí dvě třetiny jejich odhadní ceny“.^[1]
- ^[1] Pozn.autora: OZ neurčuje, o jakou odhadní cenu se jedná. Oceňování majetku upravuje v českém právu zejména zákon 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku) – např. § 22 uvedeného zákona.

Zvláštní pravidla pro bankovníctví

- Zvláštní pravidlo platí pro vklady v bankách a státní cenné papíry – ty jsou způsobilé být i bez dohody s věřitelem jistotou do plné výše.
- Zvláštní pravidla však platí i pro některé druhy úvěrů – např. u hypotečních úvěrů jsou jistoty omezeny ze zákona do hodnoty 70% hodnoty zástavy (srov. § 30/1 Z 190/2004 Sb., o dluhopisech)

NOZ: Jistota

- Právní úprava §§ 2012-2017
- Zástavním právem nebo způsobilým ručitelem
- Obecné pravidlo: Nikdo není povinen přijmout věc jako jistotu do částky vyšší, než kolik činí dvě třetiny obvyklé ceny.
- Speciality: **stavební pozemek nebo nemovitá věc sloužící podnikatelským účelům** – má se za to, že jsou dostatečnou jistotou do poloviny obvyklé ceny.
- **Právo stavby**: Má se za to, že do výše poloviny obvyklé ceny, pokud úplata ujednaná jako stavební plat bude splacena nejpozději pět let před zánikem práva stavby.
- **Cenný papír**: Má se za to, že c.p. zajišťující bezpečný výnos do ¾ obvyklé ceny
- Vklady v bankách nebo spořitelních a úvěrních družstvech jsou způsobilou jistotou do výše pojištění.

Zajištění úroků z peněžitého dluhu

- Jistota zajišťuje úroky z peněžitého dluhu nejvýše do výše zákonné úrokové sazby; to neplatí, byl-li ten, kdo jistotu dává, seznámen před poskytnutím jistoty, jaké úroky věřitel a dlužník ujednali.
- Je-li zajištěn dluh již úročený, jsou zajištěny i úroky, které dosud nepřirostly.

Jistota více různých věřitelů

- Zakládá-li se jistota různým věřitelům na různých právech k téže věci, uspokojí se v rozsahu těchto práv a v pořadí podle vzniku zajištění postupně v první skupině věřitelé zajištění věcným právem zapsaným ve veřejném seznamu nebo rejstříku zástav a ve druhé skupině věřitelé zajištění věcným právem nezapsaným ve veřejném seznamu nebo v rejstříku zástav. Poté se ve třetí skupině uspokojí věřitelé zajištění závazkovým právem.

Doplnění jistoty

- (1) Ztratí-li jistota na ceně tak, že se zajištění stane nedostatečným, má věřitel právo žádat od dlužníka, aby zajištění bez zbytečného odkladu přiměřeně doplnil; pokud to dlužník neučiní, stane se splatnou ta část pohledávky, která není zajištěna.
- Ustanovení odstavce 1 se použije i v případě, když byla jistota oprávněně čerpána.

Uznání závazku

- Uznání závazku – obecná úprava v § 323 ObZ, vylučuje použití institutu uznání dluhu z OZ (§ 558 OZ)
- Účinky uznání – má se za to, že uznaný závazek v uznaném rozsahu trvá v době uznání
- Uznání písemné co do výše (není třeba uvádět důvod) – výslovné uznání
- Uznat lze i promlčený závazek
- Uznání má účinky i vůči ručiteli
- Uznání placením (§ 407/2,3 ObZ)
- Placení úroků se považuje za uznání závazku ohledně částky, z níž se úroky platí.
- Plní-li dlužník částečně svůj závazek, má toto plnění účinky uznání zbytku dluhu, jestliže lze usuzovat, že plněním dlužník uznává i zbytek závazku.
- **Od uznání závazku běží nová 4 letá promlčecí doba!!!**

NOZ: Uznání dluhu

- §§ 2053-2054 NOZ
- Uzná-li někdo svůj dluh **co do důvodu i výše prohlášením** učiněným **v písemné formě**, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá.
- Placení úroků se považuje za uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí. To neplatí, je-li pohledávka věřitele již promlčena.
- Plní-li dlužník dluh zčásti, má částečné plnění účinky uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu. To neplatí, je-li pohledávka věřitele již promlčena.

Zajišťovací převod práva

- Upraven jen v OZ (§ 553)
- Smlouva o zajišťovacím převodu práva musí být písemná
- Dlužník smlouvou převádí svá práva ve prospěch věřitele
- Ve smlouvě: Určení stran, určení převáděných práv, určení zajišťované pohledávky

NOZ: Zajišťovací převod práva

- §§ 2040-2044
- Smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje dlužník nebo třetí osoba dluh tím, že věřiteli dočasné převeze své právo.
- Má se za to, že zajišťovací převod práva je převodem s rozvazovací podmínkou, že dluh bude splněn.
- Tyká-li se zajišťovací převod práva věci zapsané ve veřejném seznamu, vzniká zajištění zápisem do tohoto seznamu; do veřejného seznamu se zapisí i dočasná povaha zajišťovacího převodu práva.
- Je-li k zajištění převezeno vlastnické právo a byla-li věc věřiteli předána, je věřitel oprávněn mít ji u sebe po celou dobu trvání zajišťovacího převodu práva a je povinen vykonávat prostou správu věci. Má-li věc ve své moci ten, kdo věřiteli převodem práva jistou zřídil, vykonává on prostou správu věci.
- Pomine-li důvod trvání zajišťovacího převodu práva, umožní věřitel osobě, která zajištění poskytla, výkon práva v plnějším rozsahu. Zároveň jí vydá vše, co z převezeného práva získal nebo co k němu přibýlo, proti náhradě nákladů, které v souvislosti s výkonem zajišťovacího převodu práva účelně vynaložil.
- **Není-li zajištěný dluh splněn, stane se převod práva nepodmíněným a dlužník předá věřiteli vše, co je nutné k plnému výkonu převezeného práva.**
- Převyšuje-li obvyklá cena jistoty zřejmě vyšší zajištěného dluhu, vyplati věřitel osobě, která jistotu poskytla, částku odpovídající rozdílu; přitom si započte náklady, které v souvislosti s výkonem zajišťovacího převodu práva účelně vynaložil. Neobsahuje-li smlouva o zajišťovacím převodu práva údaj o výši dluhu a hodnověrné ocenění práva převezeného k zajištění, je na věřiteli, aby dokázal, že obvyklá cena jistoty vyšší zajištěného dluhu zřejmě nepřevyšuje.

Zajištění postoupením pohledávky

- Úprava jen v OZ (§ 554)
- Pohledávku lze zajistit i postoupením pohledávky dlužníka nebo pohledávky třetí osoby.

Akreditiv

- Primárně platební prostředek, má ale výraznou zajišťovací funkci
- Vzniká na základě smlouvy o otevření akreditivu, a to vyhotovením akreditivní listiny a seznámením s jejím obsahem u oprávněného
- Podrobnosti k akreditivu – viz samostatná prezentace: [MC-Akreditiv.pdf](#) na www.michalcerny.net

NOZ: Akreditiv

- Upraven v §§ 2682-2693
- I nadále platební prostředek, který si však drží zajišťovací funkci

Finanční zajištění

- Harmonizovaná právní úprava, (dříve v ObZ §§ 323a – 323i), nyní od 01.01.2011 **zákon 408/2010 Sb., o finančním zajištění**
- Jde o zajištění pohledávky finančního charakteru sjednané mezi poskytovatelem a příjemcem finančního zajištění
- **Účel (§3):** Finanční zajištění slouží za podmínky stanovených tímto zákonem k zajištění pohledávky finančního charakteru pro případ, že dojde k prodlení s jejím plněním, nebo nastane jiná skutečnost určená ve smlouvě, kterou se sjednává finanční zajištění, nebo dohodnutá v rámci závěrečného vyrovnání) s tím, že právo příjemce uspokojit se z finančního kolaterálu nepodléhá omezením jinak plynoucím z obecné úpravy zástavního práva a převodu věcí, práv a jiných majetkových hodnot ve prospěch věřitele⁵⁾.
- **Povaha fin.zajištění (§4):** (1) Finanční zajištění má povahu zástavního práva k finančnímu kolaterálu nebo převodu finančního kolaterálu ve prospěch jeho příjemce.
(2) K převodu finančního kolaterálu dochází zpravidla na základě dohody o zpětném převodu finančního kolaterálu po splnění závazku; v případě finančních nástrojů pak též v rámci repo obchodu. Pokud to povaha finančního kolaterálu připouští a je-li to v souladu s ujednáním smluvních stran, dochází k převodu vlastnického práva k finančnímu kolaterálu na jeho příjemce.

Některé Odlišnosti F.Z. od běžných zajištění

- §7 – omezení okruhu osob
- §8 – zvl.ust.o formě – vše neformální
- § 17 – zvl.způsob uspokojení (možnost sjednání propadné zástavy, za zákonem upr.podmínek)

Souhrn - Právní úprava od 1.1.2014 – NOZ (89/2012 Sb.)

- Promlčení §§ 609-653
- [Věcná práva k věcem cizím \(zajišťovací povahy\)](#)
- Zástavní právo §§ 1309-1394
- Zadržovací právo §§ 1395-1399
- [Zajištění dluhu](#)
- Ručení §§ 2018-2028
- Finanční záruka §§ 2029-2039
- Zajišťovací převod práva §§ 2040-2044
- Dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů §§ 2045-2047
- [Utvzení dluhu](#)
- Smluvní pokuta §§ 2048-2052
- Uznání dluhu §§ 2053-2054
- [Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu](#)
- Akreditiv §§ 2682-2693
